

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2019/20:AU6

Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår de motioner som väckts med anledning av regeringens skrivelse och lägger skrivelsen till handlingarna.

Riksrevisionen har granskat Arbetsförmedlingens styrning av matchningsarbetet i syfte att se om den skapar förutsättningar för effektivitet och likvärdighet. Resultatet redovisas i rapporten Arbetsförmedlingens matchningsarbete – svag kunskapsbas och brister i styrningen. Rapporten innehåller iakttagelser och rekommendationer till Arbetsförmedlingen och regeringen.

I betänkandet finns två reservationer (M, SD, V, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2019/20:46 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete.

Två yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete	5
Reservationer	9
1. Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete (M, SD, KD)	9
2. Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete (V)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Skrivelsen	12
Följdmotionerna	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3442 av Ali Esbati m.fl. (V) och

2019/20:3444 av Mats Green m.fl. (M) samt

lägger skrivelse 2019/20:46 till handlingarna.

Reservation 1 (M, SD, KD)

Reservation 2 (V)

Stockholm den 30 januari 2020

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anna Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Johansson (S), Gulan Avci (L), Mats Green (M), Patrik Björck (S), Saila Quicklund (M), Magnus Persson (SD), Helén Pettersson (S), Martin Ådahl (C), Ebba Hermansson (SD), Johan Andersson (S), Sofia Damm (KD), Serkan Köse (S), Maria Arnholm (L), Ciczie Weidby (V) och Cassandra Sundin (SD).

Redogörelse för ärendet

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2019/20:46 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete och två motioner som har väckts med anledning av skrivelsen. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Enligt riksdagsordningen ska Riksrevisionen lämna sina granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen till riksdagen. Riksdagen ska överlämna rapporterna till regeringen, som sedan ska återkomma i en skrivelse till riksdagen för varje granskningsrapport med en redovisning av vilka åtgärder regeringen vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelserna i rapporten.

Riksrevisionen överlämnade i maj 2019 granskningsrapporten Arbetsförmedlingens matchningsarbete – svag kunskapsbas och brister i styrningen (RiR 2019:18) till riksdagen. Företrädare för Riksrevisionen informerade utskottet om granskningsrapporten i juni 2019, och i november 2019 överlämnade regeringen skrivelse 2019/20:46 till riksdagen.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motioner som väckts med anledning av regeringens skrivelse och lägger skrivelsen till handlingarna. Förslagen i motionerna innehåller krav på regeringen om att utreda hur bättre förutsättningar kan skapas för effektivitet och likvärdighet i Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet. Förslagen avstyrks med hänvisning till den reformering som ska ske av Arbetsförmedlingens uppdrag.

Jämför reservation 1 (M, SD, KD) och 2 (V).

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen har granskat Arbetsförmedlingens styrning av sitt matchningsarbete. Resultatet av granskningen redovisas i rapporten Arbetsförmedlingens matchningsarbete – svag kunskapsbas och brister i styrningen (RiR 2019:18).

Bakgrund och metod

Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och bidra till att öka sysselsättningen på sikt, bl.a. ska myndigheten bidra till förbättrad matchning genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Stora resurser avsätts åt matchningsarbetet, men trots detta bedömer Arbetsförmedlingen i sina tre senaste årsredovisningar att myndigheten inte fullt ut har nått regleringsbrevens mål om förbättrad matchning. Även om faktorer utom myndighetens kontroll påverkar utfallen tyder flera studier på förbättringspotential i både Arbetsförmedlingens arbetssätt och dess styrning. Riksrevisionen bedömer sammantaget att det finns skäl att granska vilken kunskapsgrund myndighetens matchningsverksamhet står på, hur matchningsverksamheten styrs och hur den bedrivs i praktiken. De arbetsmarknadspolitiska bedömningarna är enligt Riksrevisionen av särskilt intresse i sammanhanget.

Syftet med granskningen är att undersöka om Arbetsförmedlingens styrning av matchningsarbetet skapar förutsättningar för effektivitet och likvärdighet. Granskningen undersöker därför

- kunskapsgrunden för Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet
- om styrningen inom myndigheten främjar användandet av kunskapsbaserade arbetssätt

- om styrningen får genomslag i arbetsförmedlarnas praktiska arbete.

För att undersöka kunskapsgrunden i Arbetsförmedlingens arbetssätt och styrning har granskningen använt sig av två huvudsakliga metoder: en dokumentstudie över relevanta styrdokument och en intervjustudie med arbetsförmedlare, chefer och representanter för Arbetsförmedlingens huvudkontor.

Iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionen konstaterar att det finns risk för bristande effektivitet och likvärdighet i Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet. Riskerna beror bl.a. på att arbetssätten inom matchningsverksamheten är utformade utifrån en relativt svag kunskapsbas, att styrningen inte säkerställer att arbetsförmedlarna använder de mest effektiva arbetssätten eller att de gör likvärdiga bedömningar av den arbetssökandes behov samt att myndigheten har delegerat ett stort ansvar till lokal nivå och enskilda arbetsförmedlare att välja, utforma och följa upp arbetssätt.

Riksrevisionen noterar att regeringen, trots de arbetsmarknadspolitiska bedömningarnas centrala betydelse för verksamheten, inte har reglerat eller följt upp myndighetens arbete på området. Verksamheten bedrivs i stället som en indirekt följd av ett förordningskrav på individuell planering för arbetssökande och regleras för närvarande endast i en myndighetsintern föreskrift.

Riksrevisionen riktar följande rekommendationer till Arbetsförmedlingen:

- Utveckla myndighetens uppföljning av vilka arbetssätt som används.
- Se över hur myndighetens analysresurser används för att utvärdera och utveckla myndighetens metoder.
- Säkerställ att arbetsmarknadspolitiska bedömningar är effektiva och likvärdiga.

Till regeringen riktar Riksrevisionen rekommendationen att följa upp Arbetsförmedlingens verksamhet med arbetsmarknadspolitiska bedömningar.

Regeringens skrivelse

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och anför att det är centralt för en väl fungerande arbetsmarknad att matchningen är effektiv och likvärdig. Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att Arbetsförmedlingen måste leva upp till krav på effektivitet och likvärdig service till arbetssökande.

Regeringen pekar på att det i den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet framgår att Arbetsförmedlingen ska reformeras i grunden och anför att den har påbörjat detta arbete genom det uppdrag som regeringen lämnade till Arbetsförmedlingen i maj 2019 att förbereda för och att bistå med att analysera vissa förutsättningar inför reformeringen av Arbetsförmedlingen (A2019/00923/A).

I uppdraget som Arbetsförmedlingen redovisade för regeringen i november 2019 ingick bl.a. att analysera och redogöra för hur Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska bedömningar kan bli mer träffsäkra, enhetliga och kostnadseffektiva och hur ett bedömningsstöd kan utformas så att arbetssökande får en individuell bedömning som fångar deras jobbchanser. Regeringen konstaterar vidare, i likhet med Riksrevisionen, att arbetsmarknadspolitiska bedömningar är en central uppgift för Arbetsförmedlingen där det för närvarande saknas reglering av hur de ska utföras.

När det gäller åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser anför regeringen att reformeringen av Arbetsförmedlingen är genomgripande och kommer att ha stor påverkan på utvecklingen av den arbetsmarknadspolitiska bedömningen. Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att det finns risk för bristande effektivitet och likvärdighet i Arbetsförmedlingens matchningsarbete. Regeringen instämmer även med Riksrevisionens rekommendation att regeringen bör följa upp Arbetsförmedlingens verksamhet med arbetsmarknadspolitiska bedömningar. Regeringen bedömer dock att det är nödvändigt att avvakta reformeringen av Arbetsförmedlingen innan formerna för en sådan uppföljning av den arbetsmarknadspolitiska bedömningen kan utformas närmare. Regeringen skriver att Riksrevisionens rapport utgör ett värdefullt underlag i det fortsatta arbetet med att utveckla den arbetsmarknadspolitiska bedömningen.

I och med skrivelsen till riksdagen anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Motionerna

Moderaterna betonar i motion 2019/20:3444 av Mats Green m.fl. att en viktig del i en effektiv arbetsmarknadspolitik är att varje individ får ta del av rätt insats och menar att detta inte fungerar på ett tillfredsställande sätt i dag. Systemet behöver göras om; kostnaderna behöver minska och insatserna behöver bli mer träffsäkra. Moderaterna anser att regeringen bör utreda hur effektivitet och likvärdighet i Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet kan säkerställas innan arbetet med ändrad struktur inleds.

Vänsterpartiet anför i motion 2019/20:3442 av Ali Esbati m.fl. att ett resultat av regeringens ansvarslösa hantering av Arbetsförmedlingen är det faktum att många kunniga handläggare på myndigheten har sagts upp eller slutat på eget bevåg. Det har gjort att viktig kunskap och erfarenhet har gått förlorad, vilket drabbar dels den kvarvarande personalen, dels de arbetslösa som är i behov av stöd och hjälp. Vänsterpartiet anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur Arbetsförmedlingen kan ta till vara handläggarnas erfarenheter för att skapa förutsättningar för effektivitet och likvärdighet i matchningsverksamheten.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet konstaterat flera gånger tidigare, senast i betänkandet som behandlar motioner om bl.a. arbetsmarknadspolitik (bet. 2019/20:AU4), är det tydligt att matchningen på den svenska arbetsmarknaden mellan arbets-sökande och lediga jobb måste fungera bättre än i dag. Det finns utrymme för förbättringar när det gäller flera av de uppgifter som ligger inom myndighetens ansvarsområde. Den aktuella granskningen från Riksrevisionen bekräftar detta.

Som både Moderaterna och Vänsterpartiet framhåller i sina motioner är det angeläget att säkerställa effektivitet och likvärdighet i Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet. Verksamheten måste givetvis leva upp till krav på effektivitet och likvärdig service till arbetssökande. Utskottet sluter dock inte upp bakom partiernas respektive förslag om hur detta bör säkerställas eller vilka åtgärder som bör vidtas.

Utskottet kan konstatera att arbetet med att lägga grunden för utformningen av Arbetsförmedlingens framtida uppdrag är i full gång, bl.a. genom det uppdrag som regeringen lämnade till Arbetsförmedlingen under 2019 och vars resultat nu tas om hand och analyseras inom Regeringskansliet. Som regeringen framhåller är reformeringen av Arbetsförmedlingen genomgripande och kommer att ha stor påverkan på utvecklingen av den arbetsmarknadspolitiska bedömningen. Utskottet har förtroende för att man i detta reformarbete gör en gedigen analys av hur effektivitet och likvärdighet ska säkerställas, och ser inte att det i nuläget finns anledning för riksdagen att rikta några krav till regeringen om att vidta ytterligare utredningsåtgärder. I det fortsatta arbetet med att utveckla den arbetsmarknadspolitiska bedömningen anser utskottet dock, i likhet med regeringen, att Riksrevisionens rapport utgör ett värdefullt underlag.

När det gäller Riksrevisionens rekommendation till regeringen om att följa upp Arbetsförmedlingens verksamhet med arbetsmarknadspolitiska bedömningar instämmer utskottet med regeringen när den framhåller att det är nödvändigt att avvakta reformeringen av Arbetsförmedlingen innan formerna för en uppföljning av den arbetsmarknadspolitiska bedömningen kan utformas närmare.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkandena och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservationer

1. Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete (M, SD, KD)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M), Magnus Persson (SD), Ebba Hermansson (SD), Sofia Damm (KD) och Cassandra Sundin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3444 av Mats Green m.fl. (M),
avslår motion
2019/20:3442 av Ali Esbati m.fl. (V) och
lägger skrivelse 2019/20:46 till handlingarna.

Ställningstagande

Bristerna i Arbetsförmedlingens matchningsarbete har varit kända sedan länge men regeringen har inte vidtagit nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med problemen. Vi delar visserligen utskottets uppfattning att verksamheten kring matchningsarbetet och arbetsmarknadspolitiska bedömningar hänger samman med den genomgripande reformering av Arbetsförmedlingen som nu förbereds. Till skillnad från utskottet litar vi dock inte på att regeringen och dess samarbetspartier i detta reformarbete kommer att säkerställa effektivitet och likvärdighet i matchningsarbetet. Våra respektive partiers förslag om hur Arbetsförmedlingen bör reformeras framgår av reservation 7 (M) och reservation 8 (KD) i betänkande 2019/20:AU4 och av reservation 1 (SD) i betänkande 2019/20:AU2. Vi anser alltså att de åtgärder som har aviserats hittills inte räcker. Kraven på effektivitet och likvärdighet i matchningsarbetet här och nu består. De stora problem som vi ser på arbetsmarknaden med en hög arbetslöshet samtidigt som arbetsgivare inte hittar den kompetens de söker kan inte vänta på en lösning.

Rätt utformad kan en aktiv arbetsmarknadspolitik bidra till lägre arbetslöshet och kortare arbetslöshetsperioder genom insatser som bidrar till förbättrad sökaktivitet, rustar människor för jobb och säkerställer en effektiv matchningsprocess mellan arbetssökande och arbetsgivare. En viktig del i en effektiv arbetsmarknadspolitik är att varje individ får ta del av rätt insats. Detta är nödvändigt både för att säkerställa att politiken ger avsedd effekt och för att säkerställa att skattebetalarnas pengar används på bästa sätt. I dag fungerar systemet inte tillfredsställande. Kostnaderna måste minska, och insatserna måste bli mer träffsäkra.

Vi anser mot denna bakgrund att regeringen nogga bör utreda hur effektivitet och likvärdighet i Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet kan säkerställas innan arbetet med ändrad struktur inleds. Reformeringen av Arbetsförmedlingen bör ske gradvis och genomtänkt mot bakgrund av utredningar och forskning.

2. Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3442 av Ali Esbati m.fl. (V),
avslår motion
2019/20:3444 av Mats Green m.fl. (M) och
lägger skrivelse 2019/20:46 till handlingarna.

Ställningstagande

Jag anser att det är anmärkningsvärt att utskottet, liksom regeringen, menar att man bör avvakta reformeringen av Arbetsförmedlingen innan formerna för en uppföljning av den arbetsmarknadspolitiska bedömningen kan utformas närmare.

Arbetsförmedlingen behöver reformeras för att myndigheten ska kunna utföra sitt uppdrag på ett bättre sätt än i dag. Jag anser att reformeringen ska ske gradvis och genomtänkt mot bakgrund av utredningar, forskning och den sakkunskap som finns hos fack och arbetsgivare. Den snabba och ogenomtänkta förändring av Arbetsförmedlingen som regeringen nu genomför mot bakgrund av januariavtalet riskerar att rasera möjligheterna att bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik. Ett resultat av regeringens ansvarslösa hantering av Arbetsförmedlingen är det faktum att många kunniga handläggare på myndigheten har sagts upp eller slutat på eget bevåg. För att undvika att ytterligare kunskap, kompetens och erfarenhet försvinner bör regeringen agera.

Det är inte rimligt att, som utskottet gör, nöja sig med att det pågår arbete med att lägga grunden för den framtida utformningen av Arbetsförmedlingens uppdrag och förlita sig på att det kommer att göras ett gediget analysarbete. Jag anser att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att undvika att ytterligare erfarenhet går förlorad.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur Arbetsförmedlingen kan ta till vara

handläggarnas erfarenheter för att skapa förutsättningar för effektivitet och likvärdighet i matchningsverksamheten.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2019/20:46 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens matchningsarbete.

Följdmotionerna

2019/20:3442 av Ali Esbati m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur Arbetsförmedlingen kan ta till vara handläggarnas erfarenheter för att skapa förutsättningar för effektivitet och likvärdighet i matchningsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3444 av Mats Green m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur effektivitet och likvärdighet i Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet kan säkerställas och tillkännager detta för regeringen.